

Promocija umesto informisanja¹

Na veoma vidljiv način i uz znatnu medijsku promociju, Ministarstvo unutrašnjih poslova je obznanilo da će policijske uprave dobiti 710 novih automobila, a do kraja godine i svih hiljadu. Automobili su nekoliko dana bili parkirani ispred bivšeg SIV-a (palata Srbija), a zatim je organizovana „svečana primopredaja“. Na sajtu MUP-a se štaviše može [pogledati](#) i profesionalno snimljen promotivni spot događaja, koji sadrži snimke iz vazduha i sa tla, protkane govorom ministra Stefanovića i slikama policijskih službenika koji salutiraju u stavu mirno pored novih Škoda.

Ubrzo potom, predsednica Vlade, na pitanje novinara o tome „zašto Škoda, a ne Fijat iz Kragujevca“ [odgovara](#) načelno ispravno: „Ko je pobedio na javnoj nabavci od njega kupujemo, ne praktikujemo protekcionizam“. Sa stanovišta Zakona o javnim nabavkama ova izjava nije u potpunosti tačna, zato što još uvek postoje preferencijali od 5% koji daju prednost nabavkama robe domaćeg porekla. Ti preferencijali će se u potpunosti izgubiti u odnosu na proizvode iz EU istekom pete godine od stupanja na snagu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, od čega nas deli još godinu dana, a ako bi roba poticala iz neke od zemalja EFTA sporazuma, oni ne postoje ni danas. Naravno, tome prethodi pitanje u kojoj meri kragujevački Fijat ispunjava kriterijume za domaći proizvod, budući da su mnogi značajni delovi ovih kola napravljeni u inostranstvu.

O tome da li je ovakav stav ekonomski ispravan mogli bi se potrošiti sati rasprave. Davanje prednosti domaćoj fabrici bi se moglo pravdati time što se na taj način dolazi do indirektnih koristi za državu, kroz plaćene poreze, doprinose i podsticaj domaće potrošnje. U ovom slučaju je ta logika utoliko jača zato što država daje velike podsticaje iz budžeta za kragujevački Fijat (bez uzvratnih davanja), pa bi bilo prirodno očekivati da će takvu pomoć pružiti i kroz komercijalne poslove (kada dobija nešto za uzvrat). Međutim, sa stanovišta javnih nabavki, a pogotovo transparentnosti javnih rashoda, stvari bi trebalo razdvojiti. Posao treba da dobije onaj ko nudi najbolju robu za najmanje novca i tu ne bi trebalo mešati ni druge mere ekonomske politike, niti bilo koje druge politike koje država želi da sprovede. Sve drugo bi zamaglilo i inače veoma složen postupak nabavki. Zato, kada su policiji potrebna nova kola, onda ona treba da dobije najbolje i najviše što se za raspoloživa sredstva može dobiti. Ako neko treba da se stara o razvoju domaće autoindustrije to je Ministarstvo privrede, a ne MUP. U krajnjoj liniji, ako firma koja prima državne subvencije i pored toga ne može da ponudi povoljnije uslove, zašto bi dobila posao?

Dobro, ako je premijerka u pravu kad je reč o zakonskim odredbama i ekonomskoj logici, u čemu je onda problem? Pa, u tome što za ovu javnu nabavku tendera ili nije bilo, ili ga nije bilo moguće identifikovati na onim mestima gde bi informacija o njemu trebalo da se pojavi (sajt MUP, Portal javnih nabavki). Dakle, u normalnoj situaciji, upućivanje novinara i građana da pročitaju podatke o tenderu bi bilo dovoljno, ali njih u ovom slučaju prosto nije bilo.

Podaci o nabavci novih kola nisu nepoznanica samo građanima koji žele da prate postupanje MUP-a, već i nekim ljudima iz samog Ministarstva. Naime, zahtev za pristup informacijama, kojim se traže podaci o ovoj nabavci, [uputio](#) je i „Novi policijsko sindikalni savez“.

¹ - Peščanik - <http://pescanik.net> -

Doduše, podaci o nekoj nabavci Ministarstva nalaze se na Portalu javnih nabavki, ali nije jasno da li se odnose na kupovinu ovih stotina automobila. Na ovom portalu stoji vest od 24.10.2016. prema kojoj je još 30. juna prošle godine zaključen ugovor o nabavci patrolnih vozila. Pošto se iz objavljenog obaveštenja ne vidi ni po kojoj ceni je ugovor zaključen ni šta je tačno njegov predmet (piše „35412400 – извиђачка и patrolна vozila“, ali ne i njihov broj), nije moguće zaključiti da li je to nabavka čiji je rezultat promovisan pred palatom Srbija. Iz obaveštenja se, međutim, vidi da je postojala samo jedna ponuda za ovu nabavku. Ne postoji nijedna nabavka kasnije objavljena na Portalu ili na sajtu MUP-a, a koja bi mogla da se na neki način poveže sa stotinama novih kola.

Drugim rečima, ako je tendera bilo, izgleda da nije bilo konkurencije (pod uslovom da se pronađeni dokument uopšte odnosi na ovu nabavku). Odsustvo konkurencije je uvek problem i stvar zbog koje naručilac treba da preispita svoje postupanje. Da li je pravilno ispitao tržište pre nego što je postavio stroge uslove? Da li je obavestio sve potencijalne ponuđače ili ih je obeshrabrio? Naime, na osnovu činjenice da u autoindustriji vlada velika konkurencija i da policije širom sveta koriste razne tipove vozila, može se pretpostaviti da bi bilo više zainteresovanih firmi koje bi mogle i želele da isporuče hiljadu kola za srpsku policiju.

Da stvar bude još čudnija, obaveštenje o zaključenom ugovoru se nadovezuje na poziv na podnošenje prijave i konkursnu dokumentaciju koji su objavljeni još 26. novembra 2015, gotovo 22 meseca pre svečane isporuke. Ni iz ovih dokumenata se ne može saznati mnogo, jer bitni podaci nedostaju. Naime, u konkursnoj dokumentaciji se [govori](#) o sprovođenju nabavke po posebnom postupku na osnovu Uredbe o postupku javne nabavke u oblasti odbrane i bezbednosti. U prvoj fazi ovog postupka naručilac poziva zainteresovana lica da podnesu prijavu i da dokažu kvalifikacije. U drugoj fazi se pregovara sa onima kojima je kvalifikacija priznata. Pored toga, naručilac je tražio i zaključivanje sporazuma o čuvanju tajnosti podataka. Iz objavljenog dela konkursne dokumentacije se ne vidi nijedan podatak o tome šta je predmet nabavke (osim da je reč o patrolnim vozilima), pa nije jasno na osnovu čega bi proizvođači i trgovci automobilima uopšte mogli da zaključe da li ispunjavaju uslove za učešće u ovom nadmetanju i da li će moći da u njemu uzmu učešća (na primer koja vrsta vozila se traži i koliko komada).

Uz sve to stoji činjenica da je MUP tokom 2015. već imao dva pokušaja da nabavi patrolna vozila, koja se nisu uspešno završila. Prvi od njih je [sprovođen](#) od 12. avgusta do 14. septembra i obustavljen je zato što „naručilac nije dobio nijednu prihvatljivu ponudu“. Prema vidljivim podacima, ukupno je bilo 3 ponude. U ovom slučaju, vidljiva je i informacija o procenjenoj vrednosti nabavke – 75 miliona dinara. Istog dana kada je prethodni postupak javne nabavke poništen, [raspisan](#) je novi. Ta nabavka je bila [poništena](#) odlukom Republičke komisije za zaštitu prava u postupcima javnih nabavki. Ovoga puta bilo je 7 prijavljenih ponuđača. Da li su ovi postupci iz 2015. na neki način u vezi sa sadašnjom kupovinom, teško je reći. Naime, suma koja je tada bila planirana, očigledno ne bi bila dovoljna da pokrije troškove aktuelne obnove voznog parka policije.

Sudeći po objavljenim podacima o dve javne nabavke, MUP je pre poništavanja stare javne nabavke vozila (1. decembra 2015) započeo novi postupak, 5 dana ranije. Ponovo, da li je reč o istoj nabavci, nemoguće je zaključiti, jer nisu objavljeni dodatni podaci. Inače, poništena nabavka iz 2015. je priča za sebe i zainteresovani čitalac ili istraživački novinar će u njoj naći vrlo zanimljivo štivo o tome kako bezbednosne provere i potvrde o tome mogu da se iskoriste za neopravdano smanjenje konkurencije. Kako je Komisija utvrdila, razlog za poništavanje ovog postupka bila je diskriminacija jednog od ponuđača u vezi sa dostavljanjem podataka o

sertifikaciji za pristup tajnim podacima. MUP je, po zaključku Komisije, tom prilikom povredio ne samo Zakon o javnim nabavkama, već i Zakon o tajnosti podataka.

Ni tu nije kraj misteriji. Dok su dve pomenute nabavke vozila obavijene potpunom tajnovitošću u pogledu količine i osobina vozila, u 2017. godini je isti taj MUP sprovodio nabavke vozila nešto manjeg obima, kod kojih je podatak o broju automobila koji se kupuju i njihovim karakteristikama bio [poznat](#) unapred. Štaviše, bio je toliko prepoznatljiv da se u nekim slučajevima može postaviti pitanje postojanja mogućnosti bilo kakve konkurencije. U jednom lotu je tražena gotovo u dlaku dimenzija željenog vozila: Radna zapremina motora: od 1.950 ccm do 2.000 ccm – Snaga motora: od 140 do 145 kw – Dužina vozila: od 4.850 mm do 4.900 mm – Međuosovinsko rastojanje: od 2.800 mm do 2.850 mm.

Tu su i pitanja koja prate gotovo svaku javnu nabavku, a odnose se na (ne)celishodnost. Tako je, pored nesumnjivo bezbednosno bitnih karakteristika za ova vozila granične policije, zahtevan i automatski klima uređaj, za jedan lot je tražen „trozonski klima uređaj – klimatronik sa kontrolnim panelom pozadi“, zatim radio plejer MP3, bluetooth USB priključak, tempomat, kožna sedišta, grejači prednjih i zadnjih sedišta, električno otvaranje i zatvaranje prtljažnika.

Da zaključimo, MUP duguje javnosti (pa i premijerki, koja je govorila o tenderu) dodatne informacije o tome šta se ovde zaista dogodilo. Možda je zakonska procedura bila poštovana, ali o tome treba predočiti uverljive podatke. Ne samo zato što je reč o veoma velikim budžetskim sredstvima (nekoliko miliona evra), već i zbog toga što stvari treba vratiti u ravnotežu, da informacija bude bitnija od promocije.

Drugi zaključak koji se nameće jeste to da nešto u sistemu nabavki za sektor bezbednosti i dalje nije u redu, bez obzira na zakonska poboljšanja s kraja 2012. godine. Na ovom primeru se jasno vidi da čak i u slučaju da neki od podataka o nabavkama koje vrši policija ili vojska treba da se sakrije, to sigurno ne važi za gotovo celokupnu tendersku dokumentaciju. Izmene Zakona o javnim nabavkama su predviđene u nekoliko planova za kraj ove godine, i to će biti prva prilika da se primena izuzetaka suzi, a javnost podataka poveća.

Naknadno iznete informacije

Na pitanje da li je za nabavku automobila bio raspisan javni tender, Miličković je za Tanjug rekao da je postupak nabavke vozila sproveden u skladu sa procedurama vezanim za realizaciju kapitalnih projekata i u skladu sa članom 128. Zakona o javnim nabavkama koji reguliše nabavke iz oblasti odbrane i bezbednosti.

U vezi sa tim, ističe, donet je odgovarajući zaključak Vlade Srbije kojim je utvrđena poverljivost postupka i realizacija putem neposredne pogodbe. **Kako je naveo, u postupku su pribavljene ponude od zastupnika za vozila marke "pežo", "fijat" i "škoda", odnosno brendova koji su najzastupljeniji u voznom parku MUP-a i uopšte na tržištu Srbije.**

Objasnio je da je nakon pregovarskog postupka izabrana najpovoljnija ponuda.

- Kupljeni su automobili "škoda rapid", jer smo time za isti novac uspeali da nabavimo veći broj vozila. Na isti način i od istih dobavljača su nabavljana vozila za vojsku i policiju i tokom prethodnih vlada - napomenuo je Miličković.

Na primedbi koje su se pojavile u javnosti na to što nije kupljen "fijat 500l", Miličković odgovara da su svi imali ravnopravne šanse. **Ali, dodaje, rukovodili su se pre svega cenom vozila "škoda rapid" koja je bila, kaže, značajno povoljnija od "fijata 500l".**

Naglasio je da su svi koji su učestvovali u postupku dobili Odluku o dodeli ugovora sa veoma detaljnim obrazloženjem na desetak strana, koje sadrži sve elemente prispelih ponuda, čime su, kaže, svi ponuđači i učesnici u postupku u detalje upoznati sa ponudama svojih konkurenata.

- Nije bilo niti jednog prigovora, odnosno žalbe. To verujem da najbolje govori da je sve urađeno u skladu sa zakonom, jer da je nešto bilo mimo propisa, verujem da bi imali primedbe - ističe Miličković.

Upitan koji je ukupan iznos nabavke i da li će možda biti nabavljena i neka druga vozila, Miličković je naveo da je ove godine za nova vozila izdvojeno 700 miliona dinara, a da će biti nastavljeno ulaganje i u narednom periodu.

Precizirao je da su nova patrolna vozila za pripadnike srpske policije nabavljena u sklopu velikog i kapitalnog projekta "Osavremenjivanje voznog parka Ministarstva unutrašnjih poslova".

Naveo je da je pre nabavke 710 novih patrolnih automobila prosečna starost vozila u MUP-u bila 14 godina, a da su policijski službenici koristili automobile koji nisu najbezbedniji, od kojih su mnogi prešli više od 250.000 kilometara.

Javne nabavke u oblasti odbrane i bezbednosti (Zakon o javnim nabavkama)

Član 127

Javne nabavke u oblasti odbrane i bezbednosti su nabavke:

- 1) naoružanja i vojne opreme uključujući i bilo koji njen sastavni deo, komponentu i sklop;
- 2) bezbedonosno osetljive opreme uključujući i bilo koji njen sastavni deo, komponentu i sklop;
- 3) dobara, usluga ili radova direktno povezanih sa vojnom ili bezbedonosno osetljivom opremom ili postrojenjima iz tač. 1) i 2) ovog stava u toku bilo kojeg perioda ili celog životnog veka;
- 4) usluga i radova isključivo u odbrambene svrhe;
- 5) bezbedonosno osetljivih radova i bezbedonosno osetljivih usluga.

Vojna oprema je oprema posebno izrađena ili prilagođena za vojne potrebe, namenjena za upotrebu kao oružje, municija ili vojni materijal.

Bezbedonosno osetljiva oprema, usluge i radovi su dobra, usluge i radovi za bezbednosne potrebe, koje uključuju, zahtevaju i sadrže tajne podatke.

Kada sprovodi nabavke iz stava 1. ovog člana naručilac je dužan da spreči postojanje sukoba interesa, da obezbedi kada je to moguće konkurenciju i da ugovorena cena ne bude veća od uporedive tržišne cene.

Na osnovu dostavljenog plana nabavki Vlada donosi odluku o sprovođenju postupaka i obaveštava o tome nadležni odbor Narodne skupštine.

Vlada uređuje uslove, način i postupak javne nabavke u oblasti odbrane i bezbednosti i utvrđuje spisak dobara, usluga i radova iz stava 1. ovog člana.

Nabavke u oblasti odbrane i bezbednosti na koje se ne primenjuje zakon

Član 128

Odredbe ovog zakona i podzakonskog akta iz člana 127. stav 6. ovog zakona, ne primenjuju se na nabavke:

- 1) iz člana 127. ovog zakona, ako su ugovori dodeljeni u skladu sa međunarodnim sporazumima Republike Srbije zaključenim sa drugom državom ili međunarodnom organizacijom;
- 2) neophodne i isključivo usmerene za potrebe obaveštajnih aktivnosti;
- 3) koje se sprovode u inostranstvu, kada su vojne ili policijske snage razmeštene izvan teritorije Republike Srbije, ako operativne potrebe zahtevaju da ugovori budu sklopljeni sa pravnim licima ili državnim subjektima na području operacija;
- 4) u okviru programa saradnje koji se zasnivaju na istraživanju i razvoju novog proizvoda, koje zajedno realizuje Republika Srbija i jedna ili više država ili međunarodnih organizacija, ako je primenjivo na naredne faze celog i dela životnog veka tog proizvoda;

5) gde bi primena postupka javne nabavke dovela do otkrivanja informacija koje se smatraju ključnim za bezbednost, a na osnovu odluke Vlade.

U slučaju iz stava 1. tačka 4) ovog člana nadležno ministarstvo, odnosno nadležni državni organ će podneti izveštaj Vladi o realizaciji programa saradnje.

Posebna pravila postupka kod javnih nabavki u oblasti odbrane i bezbednosti

Član 129

Ugovor o javnoj nabavci dodeljuje se u restriktivnom ili pregovaračkom postupku sa objavljivanjem poziva za podnošenje ponuda i u drugim postupcima javne nabavke ako su za to ispunjeni uslovi propisani ovim zakonom ili podzakonskim aktom iz člana 127. stav 6. ovog zakona.

U slučaju sprovođenja restriktivnog postupka ne primenjuje se član 33. stav 5. ovog zakona.

U slučaju sprovođenja pregovaračkog postupka bez objavljivanja poziva za podnošenje ponuda, naručilac ne pribavlja mišljenje Uprave za javne nabavke o osnovanosti primene pregovaračkog postupka.

Pregovarački postupak iz člana 36. stav 1. tač. 4) i 5) ovog zakona može se sprovesti ako od prvobitno zaključenog ugovora nije proteklo više od tri godine, osim u izuzetnim slučajevima, koji se utvrđuju s obzirom na rok trajanja opreme, instalacija ili sistema i tehničke teškoće koje bi promena dobavljača prouzrokovala.

Okvirni sporazum čiji je predmet javna nabavka u oblasti odbrane i bezbednosti ne može trajati duže od pet godina, osim u izuzetnim slučajevima, koji se utvrđuju s obzirom na rok trajanja opreme, instalacija ili sistema i tehničke teškoće koje bi promena dobavljača prouzrokovala.

Predmet okvirnog sporazuma mogu biti i radovi isključivo u odbrambene svrhe i bezbednosno osetljivi radovi.

Primena zakona od strane dobavljača

Član 130

Ponuđač može u ponudi uključiti podizvođače koje će angažovati radi izvršenja javne nabavke ili navesti da će podizvođače izabrati, nakon zaključenja ugovora o javnoj nabavci.

Odredbe ovog zakona primenjuju dobavljači prilikom izbora trećih lica kao podizvođača, nakon zaključenog ugovora o javnoj nabavci ili okvirnog sporazuma, ako je naručilac zahtevao da određeni deo nabavke dobavljač izvrši preko podizvođača.

Trećim licima u smislu stava 1. ovog člana ne smatraju se podizvođači koji su kao takvi uključeni u ponudu i ponuđači koji čine grupu ponuđača, koji su podneli zajedničku ponudu i sa njima povezana lica.

Prilikom podnošenja ponude podnosi se spisak lica koja se u smislu stava 3. ovog člana ne smatraju trećim licima, kao i sve kasnije izmene.

Izveštaji o sprovedenim nabavkama u oblasti odbrane i bezbednosti

Član 131

O sprovedenim nabavkama iz čl. 127. i 128. ovog zakona naručilac dostavlja godišnji izveštaj Vladi i nadležnom odboru Narodne skupštine do 31. marta tekuće godine, za prethodnu godinu.

Izveštaj iz stava 1. ovog člana naročito sadrži podatke o predmetu nabavke, načinu na koji je postupak sproveden, podnetim ponudama, kriterijumu za izbor najpovoljnije ponude, zaključenom ugovoru i dobavljaču.

Formu i sadržinu izveštaja iz stava 1. ovog člana bliže uređuje Vlada.